

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

CONSEIL D'ÉTAT
section de législation

advies 61.915/1
van 29 september 2017

avis 61.915/1
du 29 septembre 2017

over

sur

een voorontwerp van wet
‘houdende wijziging en
invoering van bepalingen
inzake betaalrekeningen en
betalingsdiensten in
verschillende boeken van het
Wetboek van economisch
recht’

un avant-projet de loi ‘portant
modification et insertion de
dispositions en matière de
comptes de paiement et de
services de paiement dans
différents livres du Code de
droit économique’

Op 18 juli 2017 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Minister van Economie en Consumenten verzocht binnen een termijn van dertig dagen, van rechtswege verlengd tot 1 september 2017,^(*) een advies te verstrekken over een voorontwerp van wet ‘houdende wijziging en invoering van bepalingen inzake betaalrekeningen en betalingsdiensten in verschillende boeken van het Wetboek van economisch recht’.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 19 september 2017. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Wilfried VAN VAERENBERGH en Wouter PAS, staatsraden, Michel TISON, assessor, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Paul DEPUYDT, eerste auditeur-afdelingshoofd.

De overeenstemming tussen de Franse en de Nederlandse tekst van het advies is nagezien onder toezicht van Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 29 september 2017.

*

Le 18 juillet 2017, le Conseil d'État, section de législation, a été invité par le Ministre de l'Économie et des Consommateurs à communiquer un avis, dans un délai de trente jours, prorogé de plein droit jusqu'au 1 septembre 2017 ^(**), sur un avant-projet de loi ‘portant modification et insertion de dispositions en matière de comptes de paiement et de services de paiement dans différents livres du Code de droit économique’.

L'avant-projet a été examiné par la première chambre le 19 septembre 2017. La chambre était composée de Marnix VAN DAMME, président de chambre, Wilfried VAN VAERENBERGH et Wouter PAS, conseillers d'État, Michel TISON, assesseur, et Wim GEURTS, greffier.

Le rapport a été présenté par Paul DEPUYDT, premier auditeur chef de section.

La concordance entre la version française et la version néerlandaise de l'avis a été vérifiée sous le contrôle de Marnix VAN DAMME, président de chambre.

L'avis, dont le texte suit, a été donné le 29 septembre 2017.

*

(*) Deze verlenging vloeit voort uit artikel 84, § 1, eerste lid, 2°, *in fine*, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, waarin wordt bepaald dat deze termijn van rechtswege wordt verlengd met vijftien dagen wanneer hij begint te lopen tussen 15 juli en 31 juli of wanneer hij verstrijkt tussen 15 juli en 15 augustus.

(**) Ce délai résulte de l'article 84, § 1er, alinéa 1er, 2°, *in fine*, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, qui précise que ce délai est prolongé de plein droit de quinze jours lorsqu'il prend cours du 15 juillet au 31 juillet ou lorsqu'il expire entre le 15 juillet et le 15 août.

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond,¹ alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP VAN WET

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van wet strekt in hoofdzaak tot het omzetten in de interne rechtsorde van richtlijn 2014/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 ‘betreffende de vergelijkbaarheid van de in verband met betaalrekeningen aangerekende vergoedingen, het overstappen naar een andere betaalrekening en de toegang tot betaalrekeningen met basisfuncties’, hierna “de richtlijn” genoemd.

De voornoemde richtlijn omvat drie aspecten, namelijk dat betreffende de transparantie en de vergelijkbaarheid van de kosten voor betaalrekeningen, dat met betrekking tot de overstap naar een andere betaalrekening en het aspect betreffende de toegang tot een betaalrekening met basisfuncties. Deze drie aspecten komen tot uiting in de structuur van het om advies voorgelegde ontwerp.

Dit laatste bestaat uit acht hoofdstukken.

Hoofdstuk 1 bevat een algemene bepaling. Hoofdstuk 2 strekt ertoe om artikel I.9 van het Wetboek van economisch recht aan te vullen met definities die eigen zijn aan boek VII van het wetboek en die voor het merendeel voortvloeien uit de richtlijn. Hoofdstuk 3 strekt er onder meer toe om het toepassingsgebied van de ontworpen regeling af te bakenen. In hoofdstuk 4 van het ontwerp worden de drie voornoemde aspecten van de richtlijn in het interne recht geïntegreerd door middel van een aantal bepalingen die worden ondergebracht in titel 3, “Betalingsdiensten”, van boek VII van het Wetboek van economisch recht. In hoofdstuk 5 van het ontwerp is de sanctieregeling opgenomen. Daartoe wordt boek XV van het Wetboek van economisch recht gewijzigd. De hoofdstukken 6 en 7, tot slot, bevatten de overgangs- en inwerkingtredingsbepalingen.

VOORAFGAANDE OPMERKING

3. Bij de adviesaanvraag werd een concordantietabel gevoegd waarin wordt vermeld met welke bepalingen van de richtlijn, of onderdelen ervan, de bepalingen van het ontwerp overeenstemmen. Het verdient aanbeveling om ook een concordantietabel te maken die – in omgekeerde zin – aangeeft welke bepalingen van het ontwerp overeenstemmen met welke bepalingen van de richtlijn of onderdelen ervan en om de beide tabellen bij het ontwerp van wet te voegen. De betrokken tabellen zijn immers niet enkel nuttig voor de wetgevende vergadering

¹ Aangezien het om een voorontwerp van wet gaat, wordt onder “rechtsgrond” de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

die het ontwerp behandelt, maar ook voor de personen voor wie de ontworpen regelgeving bestemd is, temeer daar de structuur van de richtlijn niet steeds minutieus wordt gevolgd in het ontwerp en dit laatste tevens bepalingen bevat die geen omzetting van de richtlijn inhouden.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 1

4. Niet alle bepalingen van het ontwerp strekken tot het omzetten van de richtlijn. Het ware derhalve correcter indien in artikel 1, tweede lid, zou worden geschreven “Deze wet voorziet onder meer in de omzetting van ...”.

Artikel 3

5. De omschrijving van de richtlijn in het ontworpen artikel VII.1, 8°, van het Wetboek van economisch recht dient in de Nederlandse tekst uiteraard aan te vangen als volgt: “8° Richtlijn 2014/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende de vergelijkbaarheid van ...”. In de Franse tekst vervange men de woorden “8 : la directive ... ” par les mots “8° la Directive...”.

Artikel 6

6. Het ontworpen artikel VII.4/1, § 1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht strekt tot het omzetten van het bepaalde in artikel 4, lid 1, van de richtlijn. In deze laatste bepaling wordt vermeld dat de lidstaten ervoor zorgen dat betalingsdienstaanbieders ruim voordat met een consument een contract voor een betaalrekening wordt aangegaan, de consument “op papier of op een andere duurzame drager” een informatiedocument betreffende de vergoedingen verstrekken. In het ontworpen artikel VII.4/1, § 1, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht wordt evenwel uitsluitend vereist dat aan de consument een informatiedocument betreffende de vergoedingen wordt verstrekt “op een duurzame drager”. Aan de gemachtigde werd gevraagd of in de ontworpen bepaling en eventueel in nog andere bepalingen van het ontwerp niet tevens uitdrukkelijk melding moet worden gemaakt van een mededeling op papier, te meer daar het specifieke begrip “duurzame drager” nader wordt omschreven in artikel I.9, 22°, van het Wetboek van economisch recht.

De gemachtigde antwoordde:

“De lezing van art. I.9. lijkt me ruim te interpreteren. Deze definitie vloeit voort uit artikel 3, m), van de richtlijn 2008/48/EG. Ze komt ook voor in de betalingsdienstenrichtlijn (PSD). Het is een klassieke definitie van het Europees recht en verschijnt op verschillende plaatsen in Boek VII.

Naast de papieren drager (bijvoorbeeld de uittreksels die worden geprint door bankautomaten), verwijst men gewoonlijk naar de CD-ROM, DVD, USB sleutel en harde schijven van computers. De elektronische mail die op de harde schijf van de bestemming kan bewaard worden, kan beschouwd worden als een duurzame drager. Een

bestand op het beginscherm van een website, dat kan gedownload worden op de harde schijf van een computer lijkt eveneens te voldoen aan de definitie. De internet sites beantwoorden ook aan de definitie mits deze gedurende een voor het doel van de informatie toereikende periode kunnen worden geraadpleegd en de opgeslagen informatie daarmee ongewijzigd kan worden gereproduceerd.

Het is wel zo dat soms wordt gesproken over ‘papier of een andere duurzame drager’. Beide vallen echter a priori onder de definitie ‘duurzame drager’ (zie bvb ook overwegende 24 richtlijn 2007/64/EG).

De omschrijving van het begrip “duurzame drager” in de richtlijn is identiek aan deze die in artikel I.9, 22°, van het Wetboek van economisch recht wordt gegeven voor de toepassing van boek VII van dat wetboek.² Het zou dus alvast consistent zijn om in het ontwerp aan te sluiten bij de terminologie die in het Wetboek van economisch recht wordt gebruikt. Bovendien blijkt duidelijk uit de tekst van de richtlijn dat telkens wordt gerefereerd aan “papier of een andere duurzame drager”. Het gebruik van de term “andere” lijkt weliswaar te suggereren dat ook “papier” als een duurzame drager moet worden beschouwd, maar dan valt niet goed in te zien waarom “papier” steeds uitdrukkelijk wordt vermeld, te meer daar de definitie van “duurzame drager” bepaalde kenmerken opsomt, zoals onder meer die met betrekking tot de mogelijkheid om de gegevens te reproduceren, die moeilijk terug te vinden zijn bij een louter papieren document. In het ontwerp wordt overigens – in de lijn met de richtlijn – in bepaalde artikelen wel degelijk het onderscheid gemaakt tussen “papier” en een “duurzame drager”.³

Gelet op wat voorafgaat, stelt de afdeling Wetgeving voor om in de tekst van het ontwerp telkens uitdrukkelijk te vermelden of een mededeling op papier ook kan, naast die van een “duurzame drager”, zoals dit begrip wordt omschreven in zowel de richtlijn, als artikel I.9, 22°, van het Wetboek van economisch recht. Ervan uitgaan dat dit laatste begrip mede de “papieren” mededeling omvat is immers niet bevorderlijk voor de duidelijkheid en de rechtszekerheid en is evenmin voldoende consequent, ermee rekening houdend dat in sommige bepalingen van het ontwerp wel afzonderlijk melding wordt gemaakt van een “papieren drager”.

7. Anders dan wat het geval is in artikel 4, lid 2, eerste alinea, e), van de richtlijn, wordt in het ontworpen artikel VII.4/1, § 2, eerste lid, 5°, van het Wetboek van economisch recht een uitzondering gemaakt voor wisselkoersdiensten. Hierover om nadere toelichting verzocht, deelde de gemachtigde het volgende mee:

“Dit is in overeenstemming met het doel van de richtlijn, zijnde optimale transparantie, en dient te worden gezien als een verduidelijking (zie MvT). Wisselkoersen zijn onderhevig aan constante schommelingen. Het is natuurlijk ook wel zo dat deze accuraat dienen te zijn.

² In artikel I.9, 22°, van het Wetboek van economisch recht wordt het begrip “duurzame drager” omschreven als “ieder hulpmiddel dat een persoon in staat stelt om persoonlijk aan hem gerichte informatie op te slaan op een wijze die deze informatie gemakkelijk toegankelijk maakt voor toekomstig gebruik gedurende een periode die is afgestemd op het doel waarvoor de informatie kan dienen, en die een ongewijzigde reproductie van de opgeslagen informatie mogelijk maakt”.

³ Zie het ontworpen artikel VII.4/2, § 1, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht (artikel 7 van het ontwerp).

Waarschijnlijk zullen we deze opnemen in de lijst van 20 meest representatieve diensten verbonden aan een zichtrekening. Gezien deze koersen immers ook betrekking hebben op andere verrichtingen (cash, spaarrekening, etc.) [zou] deze info (...) dan samen gegeven worden met de FID, maar als dusdanig niet worden opgenomen in de FID zelf.”

De stellers van het ontwerp lijken ervan uit te gaan dat de informatie over de vergoedingen geen geactualiseerde informatie kan verschaffen over wisselkoersdiensten. In werkelijkheid is het evenwel niet de continu fluctuerende wisselkoers die als vergoeding valt aan te merken voor de dienst, maar neemt de vergoeding doorgaans de vorm aan van een vast of procentueel bedrag. De stellers van het ontwerp dienen bijgevolg na te gaan of het wel zinvol is om “wisselkoersdiensten” uit te sluiten in het ontworpen artikel VII.4/1, § 2, eerste lid, 5°, van het Wetboek van economisch recht.

Artikel 7

8. Naar analogie van andere bepalingen van het ontwerp⁴ wordt in het ontworpen artikel VII.4/2, § 3, eerste lid, 4°, van het Wetboek van economisch recht, het best melding gemaakt van “de officiële taal” in plaats van “de officiële talen”.

9. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel VII.4/2, § 4, van het Wetboek van economisch recht wordt aan de Koning de bevoegdheid verleend om een gestandaardiseerd presentatieformaat van de vergoedingenstaat vast te leggen. In de Franse tekst van dezelfde bepaling wordt de Koning bevoegd gemaakt om regels te bepalen met betrekking tot de gestandaardiseerde presentatie van de vergoedingenstaat (“peut fixer les règles de présentation normalisées du relevé de frais”). Het verdient aanbeveling om de aan de Koning verleende bevoegdheid op een meer eenvormige wijze te omschrijven in zowel de Nederlandse als de Franse tekst. Nu kan er immers twijfel rijzen over de precieze draagwijdte van de delegatie aan de Koning in, enerzijds, de Nederlandse en, anderzijds, de Franse tekst.

Artikel 9

10. In de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel VII.4/4, § 2, eerste lid, 4°, van het Wetboek van economisch recht vervange men het woord “gewone” door het woord “duidelijke”. Op die wijze wordt beter aangesloten bij de terminologie in de Franse tekst en bij die in andere bepalingen van het ontwerp.

⁴ Zie de ontworpen artikelen VII.4/1, § 2, eerste lid, 4°, (artikel 6 van het ontwerp) en VII.62/2, § 1, vierde lid, (artikel 21 van het ontwerp) van het Wetboek van economisch recht.

Artikel 13

11. Ter wille van de leesbaarheid moet in het ontworpen artikel VII.57, § 1, vierde lid, van het Wetboek van economisch recht (artikel 13, 2°, van het ontwerp) worden geschreven “die andere betaalrekeningen aanhoudt”.

12. Artikel 13, 6°, van het ontwerp strekt tot het vervangen van artikel VII.57, § 4, van het Wetboek van economisch recht. Het volstaat derhalve om in de ontworpen leden onder artikel 13, 6°, telkens melding te maken van “de diensten bedoeld in paragraaf 1” in plaats van “de diensten bedoeld in artikel VII.57, § 1”.

Artikel 14

13. Luidens de tekst van het ontworpen artikel VII.58, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht dient de aanvraag tot opening van een basisbankdienst schriftelijk te gebeuren. Uit de commentaar die in de Nederlandse tekst van de memorie van toelichting bij die bepaling wordt verstrekt, lijkt te moeten worden afgeleid dat de aanvraag ook via elektronische weg kan worden doorgestuurd. Beide teksten zouden beter op elkaar moeten worden afgestemd. Tevens dienen de Nederlandse en de Franse tekst van de betrokken commentaar in de memorie van toelichting met elkaar in overeenstemming te worden gebracht.

14. In artikel 16, lid 5, tweede alinea, van de richtlijn wordt vermeld dat de kredietinstelling kan nagaan “of de consument al dan niet een betaalrekening aanhoudt bij een in dezelfde lidstaat gevestigde kredietinstelling”. Om hiermee in overeenstemming te zijn, zou in het ontworpen artikel VII.58, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht moeten worden geschreven “dat hij niet reeds beschikt over een basisbankdienst bij een in België gevestigde kredietinstelling ...”.

Artikel 21

15. In artikel 10, lid 2, eerste alinea, van de richtlijn wordt geëxpliciteerd dat de ontvangende betalingsdienstaanbieder de overstapdienst verricht bij ontvangst van de door de consument verleende toestemming en dat “bij twee of meer rekeninghouders (...) de toestemming door elk van de rekeninghouders [wordt] verleend”. Van dit laatste vereiste wordt niet met zoveel woorden melding gemaakt in het ontworpen artikel VII.62/2 van het Wetboek van economisch recht. De gemachtigde deelde in dat verband mee wat volgt:

“In BE wordt het geven van de toestemming verder omkaderd (op basis van wat reeds bestaat) via een aanvraagformulier. De aanvraag dient door beide te worden ondertekend. Op deze wijze wordt geconcretiseerd/geformaliseerd dat beide rekeninghouders de toestemming geven.

Kan duidelijker indien gewenst door nog eens expliciet de letterlijke tekst te hernemen in § 2 naast de bepaling in § 1 inzake ondertekening (uitdrukkelijke toestemming).”

De door de gemachtigde geformuleerde suggestie tot aanvulling van het ontworpen artikel VII.62/2, § 2, van het Wetboek van economisch recht, is van aard om de duidelijkheid van de regeling en bijgevolg de rechtszekerheid te bevorderen en kan om die reden worden bijgetreden.

16. Aan het einde van het ontworpen artikel VII.62/2, § 5, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht is er een gebrek aan overeenstemming tussen de Nederlandse (“misbruik van gevoelige betalingsgegevens”) en de Franse tekst (“l’abus des données personnelles et des données sensibles”). Deze discordantie moet worden weggewerkt.

17. In het ontworpen artikel VII.62/2, § 7, van het Wetboek van economische zaken wordt aan de Koning de bevoegdheid verleend om “de termijnen bepaald in dit artikel” te wijzigen.

In de commentaar die in de memorie van toelichting bij deze bepaling wordt gegeven, wordt vermeld:

“Paragraaf 7 laat de nodige flexibiliteit toe, en is in overeenstemming met artikel 10, lid 1, alinea 2, van de richtlijn die maximale termijnen voorziet. Gelet op de werkwijze van de banken en de sterk evoluerende interbancaire systemen is het inderdaad nuttig de mogelijkheid te voorzien dat de Koning deze kan aanpassen.”

In artikel 10, lid 1, tweede alinea, c), van de richtlijn wordt vermeld dat de overstap “in ieder geval” binnen eenzelfde globaal tijdsbestek als bedoeld in de leden 2 tot en met 6 van dezelfde richtlijn bepaling moet worden afgewikkeld. In overeenstemming met die vermelding in de richtlijn en ter wille van de duidelijkheid verdient het aanbeveling om ook in het ontworpen artikel VII.62/2, § 7, van het Wetboek van economisch recht te expliciteren dat een wijziging van de termijnen enkel mogelijk is voor zover de overstap binnen eenzelfde globaal tijdsbestek als bedoeld in de paragrafen 1 tot en met 6 van de ontworpen bepaling wordt afgewikkeld.

Artikel 23

18. Duidelijkheidshalve schrijve men aan het einde van het ontworpen artikel VII.62/4, § 2, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht “bedoeld in de paragrafen 1 tot en met 3 van die bepaling”.

Artikel 24

19. Afgezien van de vraag op welke wijze de betrokken vergoeding “van rechtswege” kan gebeuren, moet worden vastgesteld dat de woorden “en van rechtswege”, die aan het einde van de Nederlandse tekst van het ontworpen artikel VII.62/5, eerste lid, van het Wetboek van economisch recht voorkomen, niet worden weergegeven in de Franse tekst van die bepaling. Beide taalversies dienen op dat punt op elkaar te worden afgestemd.

Artikel 26

20. In het ontworpen artikel VII.62/7, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht moeten in de Nederlandse tekst de woorden “, en dienen deze betalers aan de schuldenaars” worden vervangen door de woorden “, en dienen deze betalers aan de schuldeisers”. De Franse tekst van de ontworpen bepaling is op dit punt correct.

21. De laatste zin van het ontworpen artikel VII.62/7, tweede lid, van het Wetboek van economisch recht luidt:

“Desgevallend dienen ze de kosten te dragen die rechtstreeks voortvloeien uit de niet naleving van het vorige lid.”

Ter wille van de rechtszekerheid zou moeten worden verduidelijkt op welke situatie de betrokken verplichting om de kosten te dragen precies slaat. In zoverre bijvoorbeeld enkel een verplichting wordt beoogd in hoofde van betalers van inkomende overschrijvingen zou zulks in de tekst van het ontwerp moeten worden geëxpliciteerd.

Artikel 30

22. Artikel XV.89 van het Wetboek van economisch recht bestaat uit twee leden. Hiermee dient rekening te worden gehouden met het oog op een correcte redactie van de wijzigingsbepaling van artikel 30 van het ontwerp. Dit houdt onder meer in dat in de inleidende zin van artikel 30, 1°, wordt geschreven: “de bepaling in het eerste lid, 1°, wordt vervangen als volgt:” en dat de redactie van de inleidende zinnen van artikel 30, 2° en 3°, op overeenkomstige wijze wordt gecorrigeerd.

Artikel 31

23. In artikel 31 van het ontwerp komen een aantal discordanties tussen de Nederlandse en de Franse tekst voor die moeten worden verholpen. Zo bevat de Nederlandse tekst van artikel 31, § 2, eerste en derde lid, niet de zinsnede die in de Franse tekst wordt weergegeven met de woorden “en matière de service bancaire de base”. Aan het einde van artikel 31, § 3, wordt in de Nederlandse tekst melding gemaakt van het woord “informatie”; in de Franse tekst stemmen hiermee de woorden “l’information demandée” overeen.

*

1. En application de l'article 84, § 3, alinéa 1er, des lois sur le Conseil d'État, coordonnées le 12 janvier 1973, la section de législation a fait porter son examen essentiellement sur la compétence de l'auteur de l'acte, le fondement juridique¹ et l'accomplissement des formalités prescrites.

*

PORTÉE DE L'AVANT-PROJET DE LOI

2. L'avant-projet de loi soumis pour avis a essentiellement pour objet de transposer dans l'ordre juridique interne la directive 2014/92/UE du Parlement européen et du Conseil du 23 juillet 2014 'sur la comparabilité des frais liés aux comptes de paiement, le changement de compte de paiement et l'accès à un compte de paiement assorti de prestations de base', dénommée ci-après « la directive ».

La directive précitée comporte trois aspects, à savoir celui relatif à la transparence et à la comparabilité des frais liés aux comptes de paiement, celui relatif au changement de compte de paiement et l'aspect relatif à l'accès à un compte de paiement assorti de prestations de base. Ces trois aspects figurent dans la structure du projet soumis pour avis.

Ce dernier comporte huit chapitres.

Le chapitre 1er contient une disposition générale. Le chapitre 2 vise à compléter l'article I.9 du Code de droit économique par des définitions propres au livre VII du code et qui, pour la plupart, découlent de la directive. Le chapitre 3 tend notamment à délimiter le champ d'application de la réglementation en projet. Le chapitre 4 du projet intègre dans le droit interne les trois aspects précités de la directive au moyen d'un certain nombre de dispositions qui sont insérées dans le titre 3, « Les services de paiement », du livre VII du Code de droit économique. Le chapitre 5 du projet contient le régime de sanctions. À cette fin, le livre XV du Code de droit économique est modifié. Enfin, les chapitres 6 et 7 contiennent les dispositions transitoires et d'entrée en vigueur.

OBSERVATION PRÉLIMINAIRE

3. Un tableau de concordance mentionnant les dispositions de la directive, ou les subdivisions de celles-ci, qui correspondent aux dispositions du projet a été joint à la demande d'avis. Il est recommandé d'établir également un tableau de concordance – dans le sens inverse – indiquant les dispositions du projet qui correspondent aux dispositions de la directive ou subdivisions de celles-ci et de joindre ces deux tableaux au projet de loi. En effet, les tableaux concernés sont utiles non seulement pour l'assemblée législative saisie du projet mais aussi pour les destinataires de la réglementation en projet, d'autant plus que le projet ne suit pas toujours minutieusement la structure de la directive et qu'il comporte également des dispositions qui ne transposent pas la directive.

¹ S'agissant d'un avant-projet de loi, on entend par « fondement juridique » la conformité avec les normes supérieures.

EXAMEN DU TEXTE

Article 1er

4. Toutes les dispositions du projet ne visent pas à transposer la directive. Il serait dès lors plus exact d'écrire à l'article 1er, alinéa 2 : « La présente loi transpose notamment la... ».

Article 3

5. Dans le texte néerlandais de l'article VII.1, 8°, en projet, du Code de droit économique, la définition de la directive doit évidemment débiter comme suit : « 8° Richtlijn 2014/92/EU van het Europees Parlement en de Raad van 23 juli 2014 betreffende de vergelijkbaarheid van ... ». Dans le texte français, on remplacera les mots « 8 : la directive... » par les mots « 8° la Directive... ».

Article 6

6. L'article VII.4/1, § 1er, alinéa 1er, en projet, du Code de droit économique vise à transposer l'article 4, paragraphe 1, de la directive. Cette dernière disposition mentionne que les États membres veillent à ce que, en temps utile avant de conclure avec un consommateur un contrat relatif à un compte de paiement, les prestataires de services de paiement fournissent à ce consommateur un document d'information tarifaire, « sur support papier ou autre support durable ». Or, l'article VII.4/1, § 1er, alinéa 1er, en projet, du Code de droit économique exige uniquement qu'un document d'information tarifaire soit fourni au consommateur « sur un support durable ». Il a été demandé au délégué si la disposition en projet et éventuellement d'autres dispositions du projet ne doivent pas également faire expressément mention d'une communication sur support papier, d'autant plus que la notion spécifique de « support durable » est définie plus précisément à l'article I.9, 22°, du Code de droit économique.

Le délégué a répondu ce qui suit :

« De lezing van art. I.9. lijkt me ruim te interpreteren. Deze definitie vloeit voort uit artikel 3, m), van de richtlijn 2008/48/EG. Ze komt ook voor in de betalingsdienstenrichtlijn (PSD). Het is een klassieke definitie van het Europees recht en verschijnt op verschillende plaatsen in Boek VII.

Naast de papieren drager (bijvoorbeeld de uittreksels die worden geprint door bankautomaten), verwijst men gewoonlijk naar de CD-ROM, DVD, USB sleutel en harde schijven van computers. De elektronische mail die op de harde schijf van de bestemming kan bewaard worden, kan beschouwd worden als een duurzame drager. Een bestand op het beginscherm van een website, dat kan gedownload worden op de harde schijf van een computer lijkt eveneens te voldoen aan de definitie. De internet sites beantwoorden ook aan de definitie mits deze gedurende een voor het doel van de informatie toereikende periode kunnen worden geraadpleegd en de opgeslagen informatie daarmee ongewijzigd kan worden gereproduceerd.

Het is wel zo dat soms wordt gesproken over 'papier of een andere duurzame drager'. Beide vallen echter a priori onder de definitie 'duurzame drager' (zie bvb ook overwegende 24 richtlijn 2007/64/EG) ».

La définition de la notion de « support durable » figurant dans la directive est identique à celle que l'article I.9, 22°, du Code de droit économique donne pour l'application du livre VII de ce code ². En tout état de cause, la cohérence commanderait donc que le projet se conforme à la terminologie utilisée dans le Code de droit économique. En outre, il ressort clairement du texte de la directive qu'il est chaque fois fait référence à « un support papier ou autre support durable ». S'il est vrai que l'utilisation du mot « autre » sembler suggérer que le « support papier » doit également être considéré comme un support durable, on n'aperçoit mal toutefois pourquoi, alors, le support « papier » est toujours expressément mentionné, d'autant plus que la définition de « support durable » énumère certaines caractéristiques, comme notamment celle relative à la possibilité de reproduire des données que l'on retrouve difficilement sur un simple document papier. Au demeurant, le projet opère – conformément à la directive – bel et bien dans certains articles une distinction entre « support papier » et un « support durable » ³.

Compte tenu de ce qui précède, la section de législation propose de mentionner chaque fois expressément dans le texte du projet si une communication sur support papier est également possible, outre celle sur un « support durable », telle que cette notion est définie tant dans la directive qu'à l'article I.9, 22°, du Code de droit économique. En effet, admettre le principe que cette dernière notion comprend également la communication « sur support papier » ne favorise pas la clarté et la sécurité juridique et n'est pas non plus suffisamment cohérent, compte tenu du fait que certaines dispositions du projet font en effet distinctement mention d'un « support papier ».

7. Contrairement à l'article 4, paragraphe 2, premier alinéa, e), de la directive, l'article VII.4/1, § 2, alinéa 1er, 5°, en projet, du Code de droit économique prévoit une exception pour les opérations de change. Invité à fournir des précisions à ce sujet, le délégué a communiqué ce qui suit :

« Dit is in overeenstemming met het doel van de richtlijn, zijnde optimale transparantie, en dient te worden gezien als een verduidelijking (zie MvT). Wisselkoersen zijn onderhevig aan constante schommelingen. Het is natuurlijk ook wel zo dat deze accuraat dienen te zijn.

Waarschijnlijk zullen we deze opnemen in de lijst van 20 meest representatieve diensten verbonden aan een zichtrekening. Gezien deze koersen immers ook betrekking hebben op andere verrichtingen (cash, spaarrekening, etc.) [zou] deze info (...) dan samen gegeven worden met de FID, maar als dusdanig niet worden opgenomen in de FID zelf ».

Les auteurs du projet semblent considérer que l'information relative aux frais ne peut pas procurer des informations actualisées sur les opérations de change. En réalité, ce n'est toutefois pas le taux de change qui fluctue constamment qui doit être qualifié de frais pour le service, mais les frais prennent le plus souvent la forme d'un montant fixe ou exprimé en pour cent. Par conséquent, les auteurs du projet devront vérifier s'il est effectivement judicieux

² L'article I.9, 22°, du Code de droit économique définit la notion de « support durable » comme « tout instrument permettant à une personne de stocker des informations qui lui sont adressées personnellement d'une manière lui permettant de s'y reporter aisément à l'avenir pendant un laps de temps adapté aux fins auxquelles les informations sont destinées et qui permet la reproduction à l'identique des informations stockées ».

³ Voir l'article VII.4/2, § 1er, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique (article 7 du projet).

d'exclure les « opérations de change » à l'article VII.4/1, § 2, alinéa 1er, 5°, en projet, du Code de droit économique.

Article 7

8. Par analogie avec d'autres dispositions du projet⁴, il vaudrait mieux que l'article VII.4/2, § 3, alinéa 1er, 4°, en projet, du Code de droit économique mentionne « la langue officielle » plutôt que « les langues officielles ».

9. Le texte néerlandais de l'article VII.4/2, § 4, en projet, du Code de droit économique habilite le Roi à arrêter un format de présentation normalisé du relevé de frais (« kan een gestandaardiseerd presentatieformaat van de vergoedingenstaat ... vastleggen»). Le texte français de la même disposition habilite le Roi à fixer les règles de présentation normalisées du relevé de frais. Il est recommandé de définir d'une manière plus uniforme le pouvoir accordé au Roi, tant dans le texte français que dans le texte néerlandais. En effet, on peut actuellement émettre des doutes quant à la portée précise de la délégation au Roi, d'une part, dans le texte français et, d'autre part, dans le texte néerlandais.

Article 9

10. Dans le texte néerlandais de l'article VII.4/4, § 2, alinéa 1er, 4°, en projet, du Code de droit économique, on remplacera le mot « gewone » par le mot « duidelijke ». Ce faisant, le texte est mieux aligné sur la terminologie utilisée dans le texte français et dans d'autres dispositions du projet.

Article 13

11. Par souci de lisibilité, il convient d'écrire dans le texte français de l'article VII.57, § 1er, alinéa 4, en projet, du Code de droit économique (article 13, 2°, du projet) « propose déjà ces possibilités » et dans le texte néerlandais « die andere betaalrekeningen aanhoudt ».

12. L'article 13, 6°, du projet vise à remplacer l'article VII.57, § 4, du Code de droit économique. Il suffit dès lors de mentionner chaque fois dans les alinéas en projet sous l'article 13, 6°, « les services visés dans le paragraphe 1er » plutôt que « les services visés à l'article VII.57, § 1er ».

Article 14

13. Selon le texte de l'article VII.58, alinéa 1er, en projet, du Code de droit économique, la demande d'ouverture d'un service bancaire de base doit se faire par écrit. Il

⁴ Voir les articles VII.4/1, § 2, alinéa 1er, 4° (article 6 du projet) et VII.62/2, § 1er, alinéa 4 (article 21 du projet), en projet, du Code de droit économique.

semble qu'il doive se déduire du commentaire donné dans le texte néerlandais de l'exposé des motifs de cette disposition que la demande peut également être envoyée par voie électronique. Mieux vaudrait harmoniser les deux textes. Il faut également mettre en conformité les textes français et néerlandais du commentaire concerné de l'exposé des motifs.

14. L'article 16, paragraphe 5, deuxième alinéa, de la directive mentionne que l'établissement de crédit peut vérifier « si le consommateur détient déjà ou non un compte de paiement auprès d'un établissement de crédit situé dans le même État membre ». Afin de s'y conformer, il conviendrait d'écrire à l'article VII.58, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique, « qu'il ne dispose pas encore d'un service bancaire de base auprès d'un établissement de crédit situé en Belgique... ».

Article 21

15. L'article 10, paragraphe 2, premier alinéa, de la directive, précise que le prestataire de services de paiement destinataire exécute le service de changement de compte après réception de l'autorisation du consommateur et que « lorsqu'un compte a plusieurs titulaires, l'autorisation est obtenue auprès de chacun d'entre eux ». L'article VII.62/2, en projet, du Code de droit économique ne fait pas explicitement état de cette dernière exigence. À cet égard, le délégué a communiqué ce qui suit :

« In BE wordt het geven van de toestemming verder omkaderd (op basis van wat reeds bestaat) via een aanvraagformulier. De aanvraag dient door beide te worden ondertekend. Op deze wijze wordt geconcretiseerd/geformaliseerd dat beide rekeninghouders de toestemming geven.

Kan duidelijker indien gewenst door nog eens expliciet de letterlijke tekst te hernemen in § 2 naast de bepaling in § 1 inzake ondertekening (uitdrukkelijke toestemming) ».

La suggestion formulée par le délégué en vue de compléter l'article VII.62/2, § 2, en projet, du Code de droit économique, est de nature à favoriser la clarté du dispositif et, partant, à améliorer la sécurité juridique, et peut dès lors être suivie.

16. Les textes français (« l'abus des données personnelles et des données sensibles ») et néerlandais (« misbruik van gevoelige betalingsgegevens ») à la fin de l'article VII.62/2, § 5, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique, ne sont pas conformes. Cette discordance doit être éliminée.

17. L'article VII.62/2, § 7, en projet, du Code de droit économique accorde au Roi le pouvoir de modifier « les délais visés dans cet article ».

Le commentaire donné à propos de cette disposition dans l'exposé des motifs, mentionne ce qui suit :

« La paragraphe 7 autorise une flexibilité nécessaire en conformité avec l'article 10, paragraphe 1er, alinéa 2, de la directive qui prévoit un délai maximal. Vu la

pratique des banques et la forte évolution du système interbancaire, il est donc utile de prévoir la possibilité que le Roi peut les adapter ».

L'article 10, paragraphe 1, deuxième alinéa, c), de la directive, mentionne que le changement de compte est effectué, « au maximum », dans le même délai général que celui indiqué aux paragraphes 2 à 6 de cette même disposition. Conformément à cette mention dans la directive et par souci de clarté, il est recommandé de préciser également à l'article VII.62/2, § 7, en projet, du Code de droit économique qu'une modification des délais n'est possible que pour autant que le changement de compte soit effectué dans le même délai général que celui visé aux paragraphes 1 à 6 de la disposition en projet.

Article 23

18. Dans un souci de clarté, on écrira à la fin de l'article VII.62/4, § 2, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique, « ceux des paragraphes 1er à 3 de cette disposition ».

Article 24

19. Indépendamment de la question de savoir de quelle manière le remboursement concerné peut intervenir de plein droit (« van rechtswege »), force est de constater que les mots « en van rechtswege » figurant à la fin du texte néerlandais de l'article VII.62/5, alinéa 1er, en projet, du Code de droit économique ne sont pas reproduits dans le texte français de cette disposition. Il convient d'harmoniser les deux versions linguistiques sur ce point.

Article 26

20. Dans l'article VII.62/7, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique, on remplacera dans le texte néerlandais les mots «, en dienen deze betalers aan de schuldenaars » par les mots «, en dienen deze betalers aan de schuldeisers ». Le texte français de la disposition en projet est correct sur ce point.

21. La dernière phrase de l'article VII.62/7, alinéa 2, en projet, du Code de droit économique, s'énonce comme suit :

« Le cas échéant, il doivent supporter les coûts qui découlent directement du non-respect de l'alinéa précédent ».

Dans un souci de sécurité juridique, il faudrait préciser la situation sur laquelle porte précisément l'obligation concernée de supporter les coûts. Dans la mesure où, par exemple, seule est visée une obligation dans le chef des payeurs de virements entrants, le texte du projet devrait l'explicitier.

Article 30

22. L'article XV.89 du Code de droit économique se compose de deux alinéas. Il faut en tenir compte en vue de rédiger correctement la disposition modificative de l'article 30 du projet, ce qui implique notamment d'écrire dans la phrase liminaire de l'article 30, 1° : « l'alinéa 1er, 1°, est remplacé par ce qui suit: » et que de corriger de manière analogue la rédaction des phrases liminaires de l'article 30, 2° et 3°.

Article 31

23. L'article 31 du projet comporte un certain nombre de discordances entre les textes français et néerlandais auxquelles il convient de remédier. Ainsi, le texte néerlandais de l'article 31, § 2, alinéas 1er et 3, ne comporte pas le membre de phrase qui est reproduit dans le texte français par les mots « en matière de service bancaire de base ». Le texte français de l'article 31, § 3, *in fine*, mentionne les mots « l'information demandée », le texte néerlandais « informatie ».

DE GRIFFIER - LE GREFFIER

DE VOORZITTER - LE PRÉSIDENT

Wim GEURTS

Marnix VAN DAMME